

4. Причиною фобій З. Фрейд вважає несвідомі психічні процеси людини, що безпосередньо впливають на життя і поведінку особи та можуть стати причиною неврозів.

5. Проблема страху має неабияку актуальність в сучасному світі; існує чимало напрацювань на означену тему, але вона потребує подальшого філософського осмислення.

Список використаних джерел

1. Мовчан М. Н. Экзистенциал страха и современный человек / М. Н. Мовчан // Ученые записки. – №1. Серия: Мова та література. Серия: Суспільно-політичні науки. – Бакі-Полтава, 2012. – С.5–10.
2. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2000. – 720 с.
3. Курпатов А. Средство от страха / А. Курпатов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uatur.com/html/interesno/kurp-strax.html>
4. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів / В. Б. Шапар, В. О. Олефір, А. С. Куфлієвський, Б. І. Фурманець та ін. – Х.: Прапор, 2009. – 672 с.
5. Хамитов Н. В. Философия человека: от метафизики к метаантропологии / Н. В. Хамитов – К.: Ника-Центр, М.: Институт обшчегуманитарных исследований, 2002. – 334 с.
6. Степанов С. Популярная психологическая энциклопедия / С. Степанов. – М.: Изд-во Эксмо, 2003. – 640 с.
7. Бенеш Г. Психология: dtv-Atlas: Довідник / Г. Бенеш; [пер. з нім.]. – К.: Знання-Прес, 2007. – 510 с.
8. Большой толковый психологический словарь / Артур Ребер (Penguin). Том 2 (П-Я); [пер. с англ.]. – М.: Вече, АСТ, 2002. – 560 с.
9. Фобии и страхи [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lechebник.info/496/2.htm>
10. Бачериков Н. Е. Клиническая психиатрия / Н. Е. Бачериков, К. В. Михайлова, В. Л. Гавенко и др. – К.: Здоровья, 1989. – 512 с.
11. Фрейд З. Сновидения. Сексуальная жизнь человека. Избранные лекции / З. Фрейд. – Алма-Ата: Наука, 1990. – 194 с.
12. Зигмунд Фрейд: Хроника-хрестоматия: Учебное пособие / Составители Вал. А. Луков, Вл. А. Луков. – М., Флинта: Московский психолого-социальный институт, 1999. – 416 с.
13. Фрейд З. Психоанализ и детские неврозы / З. Фрейд. – СПб.: Алетейя, 2001. – 296 с.
14. Мовчан М. М. Екзистенціальна та психоаналітична концепції страху / М. М. Мовчан // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2011. – Вип.49. – С.280–285.
15. Колісник О. В. Страх як екзистенціал людського буття / О. В. Колісник // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – К.: ВІР УАН, 2010. – Вип.35. – С.230–236.

References

1. Movchan M. N. Ekzistentsial straha i sovremennyiy chelovek / M. N. Movchan // Uchenye zapiski. – # 1. Seriya: Mova ta literatura. Seriya: Susplno-politichni nauki. – Baku-Poltava, 2012. – S. 5–10.
2. Rubinshteyn S. L. Osnovy obschey psihologii / S. L. Rubinshteyn. – SPb.: Piter, 2000. – 720 s.
3. Kurpatov A. Sredstvo ot straha / A. Kurpatov [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.uatur.com/html/interesno/kurp-strax.html>
4. Shapar V. B. Psihologichnyy tлумachnyy slovník naysuchashnih terminiv / V. B. Shapar, V. O. Olefir, A. S. Kufliyevskiy, B. I. Furmanets ta in. – H.: Prapor, 2009. – 672 s.
5. Hamitov N. V. Filosofiya cheloveka: ot metafiziki k metaantropologii / N. V. Hamitov – K.: Nika-Tsentr, M.: Institut obshchegumanitarnyih issledovaniy, 2002. – 334 s.
6. Stepanov S. Populyarnaya psihologicheskaya entsiklopediya / S. Stepanov. – M.: Izd-vo Eksmo, 2003. – 640 s.
7. Benesh G. Psihologiya: dtv-Atlas: Dovidnik / G. Benesh; [per. z nim.]. – K.: Znannya-Pres, 2007. – 510 s.
8. Bolshoy tolkovyy psihologicheskyy slovar / Artur Reber (Penguin). Tom 2 (P-Ya); [per. s angl.]. – M.: Vechе, AST, 2002. – 560 s.

9. Fobii i strahi / [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://lechebник.info/496/2.htm>

10. Bacherikov N. E. Klinicheskaya psichiatriya / N. E. Bacherikov, K. V. Mihaylova, V. L. Gavenko i dr. – K.: Zdorovya, 1989. – 512 s.

11. Freyd Z. Snovideniya. Seksualnaya zhizn cheloveka. Izbraniye leksii / Z. Freyd. – Alma-Ata: Nauka, 1990. – 194 s.

12. Zigmund Freyd: Hronika-hrestomatiya: Uchebnoe posobie / Sostaviteli Val. A. Lukov, Vl. A. Lukov. – M., Flinta: Moskovskiy psihologo-sotsialnyiy institut, 1999. – 416 s.

13. Freyd Z. Psihoanaliz i detskie nevrozoy / Z. Freyd. – SPb.: Aleteyya, 2001. – 296 s.

14. Movchan M. M. Ekzistentsialna ta psihoanalitichna kontseptsiiYi strahu / M. M. Movchan // Gileya: naukoviy vsnik. Zbrnik naukovih prats / Gol. red. V. M. Vashkevich. – K.: VIR UAN, 2011. – Vip. 49. – S. 280–285.

15. Kollisnik O. V. Strah yak ekzistentsial lyudskogo buttya / O. V. Kollisnik // Gileya: naukoviy vsnik. Zbrnik naukovih prats. – K.: VIR UAN, 2010. – Vipusk 35. – S. 230–236.

Movchan M. N., Ph.D., candidate of philosophical sciences, Associate Professor, Associate Professor at Chair of Education and Social Sciences at Poltava University of Economics and Trade (Ukraine, Poltava), movchan.momm@gmail.com

Fear: its levels and phobia in the philosophical dimension

Fear is explored as an important component of human existence. An original definition of this phenomenon is given. The levels of fear are shown – anxiety, fright, dread, fear, horror, panic, phobia. A specific analysis of each level is shown depending on its intensity. Phobia is considered as a special phenomenon, directly related to human fear. It is noted that a phobia is an obsessive inadequate, irrational, stable and intense experience of fears of a specific content that arise under certain conditions and are accompanied by autonomic disorders. The main methods used in the study are hermeneutic, phenomenological, psychosofic, analysis, synthesis, comparison.

Keywords: levels of fear, anxiety, fright, dread, fear, horror, panic, phobia.

УДК 141.319.8.+130.2

Богун К. М.,
аспірантка кафедри філософії та культурології,
Чернігівський національний педагогічний
університет ім. Т. Г. Шевченка
(Україна, Чернігів), kseniabohun@gmail.com

ДО ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРНИХ ІНТРОДУКЦІЙ ФОБІЙ В ІСТОРІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Йдеться про актуальну проблему філософської антропології та філософії культури – проблему фобій. Для позначення складного процесу взаємодії культурних та філософських практик у галузі фобієзнавства у філософській дискурсі вводиться поняття «культурних інтродукцій фобій». В цьому процесі поєднуються механізми: 1) адаптації загальнокультурного та філософського досвіду людства до рівня сприйняття дитини та пересічної людини; 2) взаємобачення фобієзнавчого досвіду різних сфер культури, зокрема філософії та релігії, філософії та побутових практик, філософії та мистецтва, зокрема сучасної літератури та кінематографу. Авторка також пропонує концепт «антифобіальних практик» для позначення сутності різноманітних культурних дискурсів, змістом яких є протистояння страху і жаху.

Результати дослідження створюють методологічну основу для подальшого філософського дослідження фобієзнавчої проблематики на матеріалі конкретних культурних практик.

Ключові слова: культурні інтродукції фобій, антифобіальні практики, фобіальний дискурс, фобіальний поворот, страх, жах.

Трагічні події історії першої половини ХХ ст. та нові геополітичні та економічні загрози початку ХХІ ст. складають онтологічну основу сучасних фобій і вимагають поглиблення філософських рефлексій з цього приводу на перетині філософсько-антропологічного дискурсу та досліджень в галузі філософії культури.

Проблема подолання страху перед обличчям страждань та смерті, природних та соціальних катаклізмів – це одна із центральних проблем людського існування. Лише тою мірою людина та суспільство

можуть реалізувати свої цілі, а відповідна культура може існувати та розвиватися, якою вони зможуть знаходити ефективні засоби як проти реальних загроз, так і проти віртуальних жахів. Якщо в межах матеріальної культури людина переймається пошуками відповідей на виклики природного та потестарного походження (вичерпання ресурсів, природні катаклізми, економічна конкуренція, політична боротьба, війна), то в межах духовної культури виникають та розвиваються культурні інтродукції фобій, зокрема здійснюється розробка антифобіальних засобів культури, спрямованих на кардинальну зміну суб'єктивного сприйняття актуальних та потенційних небезпек. Особливо важливою є актуалізація філософських досліджень антифобіальних практик в контексті сучасної економічної, соціально-політичної та культурної ситуації в Україні.

Тема фобій та їх подолання є «культурою» для європейської культури, вважає дослідниця Л. Чеснокова [Див.: 6]. Та перш за все, ця тема є стрижневою для європейської філософії. Вагомий внесок у розробку філософського фобієзнавства зроблено в працях таких видатних мислителів, як Платон, Аристотель, Епікур, Сенека, блаж. Августин, І. Кант, З. Фрейд, М. Хайдеггер, К. Ясперс, Е. Фромм та ін. В XIX ст. Г. В. Ф. Гегель, С. К'єркегор, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше здійснюють фобіальний поворот в філософії, переосмислюючи феномен фобій в позитивному сенсі. У XX–XXI ст. проблема фобій на перетині філософії та інших форм культури (ідеологія, наука, мистецтво, побут, інформація тощо) посідає вагоме місце в творах таких зарубіжних дослідників, як Д. Айке, Х. Арндт, Ф. Арьєс, Ж. Багай, У. Бек, Ж. Ле Гофф, Ж. Делюмо, С. Жіжек, М. Еліаде, Н. Керролл, Ю. Крістева, М. Мід, Л. Свендсен, П. Слотердайк, М. Фуко та ін.

Серед вітчизняних філософів, які вивчали різноманітні аспекти фобій та фобієзнавчого досвіду в межах європейської культури, слід назвати М. Бахтіна, В. Андрусенко, Г. Барінова, М. Булатова, А. Веленца, П. Гайденко, Т. Горічеву, А. Гуревича, Ю. Пустовойт, Г. Крапівник, М. Култаєву, В. Малахова, С. Пролеєва, В. Табачковського, В. Петухова, М. Поповича, О. Романову, В. Сабірова, І. Сапожнікову, М. Столяр, О. Туренко, Г. Фаїзову, Н. Хамітова, Л. Чеснокову, М. Хренова та ін.

Як свідчить аналіз ступеню наукового опрацювання теми, проблема культурних інтродукцій фобій ще не була предметом аналізу з позицій філософської антропології, філософії культури. Внаслідок цього за межами рефлексії залишилась ціла низка питань. Зокрема на часі є розробка тих понять та категорій, що дозволять узагальнити та розвинути сучасний фобієзнавчий дискурс філософії із урахуванням надбань інших галузей культури у сфері відповідного досвіду.

Новизна проведеного дослідження полягає в тому, що у статті вперше зроблено спробу ввести у філософський дискурс поняття «культурні інтродукції фобій», яке дозволяє розкрити філософський зміст культури в площині фобієзнавчих практик як універсального змісту людського буття.

Метою цієї статті є виявлення основних культурних інтродукцій фобій на матеріалі розвитку європейської культури. *Об'єктом* є філософське фобієзнавство в поєднанні його класичного та новітнього дискурсів, а

предметом – історична зміна провідних культурних інтродукцій фобій в межах Європейської культури.

Розробка цієї проблематики передбачає введення поняття «антифобіальні практики». Змістом цього поняття є культурні дискурси, сенсом яких є протистояння різноманітним фобіям, зокрема страху і жаху. З нашої точки зору, в європейській історії до XIX ст. саме та форма культури, що пропонувала найбільш ефективні засоби духовного протистояння людині страху, виконувала у цій культурі роль провідної.

Починаючи з XIX ст. у європейській культурі здійснюється «фобіальний поворот». Цей етап осмислення фобій ми пов'язуємо з кардинальним переосмисленням феноменів страху і жаху в філософії та культурі XIX – XX ст., змістом якого був акцент на позитивному боці відповідних виявів фобій. Відтепер культурні інтродукції фобій наповнено не стільки антифобіальною, скільки фобіальною семантикою. По-перше, сама філософія XIX–XX ст. стає вкрай небезпечною, оскільки її профанація в ідеологічній площині породжують тоталітарні ідеології комунізму, фашизму та нацизму, важливим фактором існування яких є всеохоплюючий жах. По-друге, філософи акцентують увагу на ірраціональному боці буття, зводячи практично нанівець антифобіальний досвід раціоналістичної традиції європейської філософії. По-третє, у XX ст., особливо у другій половині – початку XXI ст., страх і жах стають товаром, який добре продається на ринку розваг. Це відбувається, як вважає Л. Свендсен, через нудьгу пересиченого обивателя [Див.: 6, с. 4]. З іншого боку, не буде відкриття теза, що потреба в естетичних жахах виникає через фобії людей, які намагаються значно сильнішим почуттям здійснити «витіснення» своїх не безпідставних страхів.

Поняття культурної інтродукції фобій означає, що: 1) в цю форму культури переноситься фобієзнавчий досвід інших форм культури (філософії, релігії, науки, побутових практик тощо); 2) в межах культурних інтродукцій фобій відбувається адаптація відповідного досвіду до сприйняття рівня дитини та пересічної людини; відтак реалізується своєрідний «вступ» до фобієзнавства. При цьому відбувається 3) розвиток амбівалентного (антифобіального і фобіального дискурсу одноразово), вихід на новий рівень розуміння сутності фобій та засобів їхньому протистоянню. Отже, в поняття «культурних інтродукцій фобій» ми вкладаємо три, взаємопов'язаних аспекти змісту: систематизація, адаптація та розвиток фобієзнавчого досвіду в межах певної форми культури досвіду інших форм як в синхронічному, так і в діахронічному аспекті. Тобто йдеться про накопичення історичного фобієзнавчого досвіду і про взаємозбагачення цим досвідом різних форм культури.

В античності роль культурних інтродукцій фобій виконувала переважно філософія. Античний фобієзнавчий досвід не був тривіальним досвідом пересічної людини, – він виступав результатом інтенсивної інтелектуальної, духовно-практичної діяльності та комунікативних практик античних мислителів. З іншого боку, він до певної історичної межі (час появи неоплатонізму) не був елітарним дискурсом, тобто був зрозумілим і для пересічної людини.

Цей досвід піднімав мислення останньої до рівня філософських узагальнень.

Якщо спільною основою античної філософії як певної історичної форми культурних інтродукцій фобій можна вважати раціоналізм грецьких та римських мислителів, то за семантикою це був антифобіальний дискурс в межах трьох основних парадигм: космоцентризму досократиків, антропоцентризму та соціоцентризму представників класичного періоду античної філософії. Третя парадигма – пошук засобів від жаху в межах простору внутрішньої людини, тобто у просторі душі (доба еллінізму).

Для доби середньовіччя роль культурної інтродукції фобій здійснює вже не філософія, а релігія. Концентруючи та переосмислюючи надбання філософського фобієзнавства античності (неоплатонізм, стоїцизм тощо), християнська релігія пропонує культурні інтродукції фобій, що мають принципову новизну по відношенню до античних. Представники релігійної філософії вносять новий зміст в тему страху: вони виокремлюють негативний страх («терор»), називають його причини та систематизують аскетичний досвід протистояння (духовної боротьби) відповідним фобіям. Крім того, вони виділяють позитивний страх як одну з найбільших людських чеснот – страх Божий («тимор») і описують аскетичні засоби отримання цієї чесноти [Див.: 6]. Відтак у середньовічній релігійній філософії фобія постає в якості амбівалентного феномену. Відповідний методологічний дискурс у вивченні фобій не обмежується добою середньовіччя, а виступає як транс-історичний підхід в межах релігійної філософії Нового часу, сучасної філософії, в тому числі і не релігійної, та здійснює певний вплив на культурні інтродукції фобій у ХХ–ХХІ ст.

Есхатологічний аспект середньовічних інтродукцій фобій має специфічні продовження в ідеології та мистецтві ХХ–ХХІ ст. як культурних інтродукцій фобій. Подолання жаху перед обличчям загрози перемоги зла у планетарному масштабі є лейтмотивом творів багатьох письменників та кінематографістів ХХ – початку ХХІ ст.

Досить гостро тема фобій, їх причин та ефективних антифобіальних практик постає в часи Ренесансу. Це був дуже складний період історії саме з точки зору проблеми безпечності людського існування. Відтак кожний з мислителів цієї доби мав вирішити проблему подолання фобій та знайти адекватну культурну форму інтродукції відповідного досвіду. Л. Валла у трактаті «Про істинне та химерне благо» намагається протиставити жаху глибоке суб'єктивне відчуття блага. Останнє формується на основі синтезу християнського духовного досвіду та з епікурейської інтелектуальної традиції. Наразі страху протиставляється духовна насолода. Дж. Бруно в роботі «Про героїчний ентузіазм» пропонує практики ангіляції страху через героїчну любов. Н. Макіавеллі відкриває амбівалентність страху як політичних практик правителя, що визначаються етатичною аксіологією. Фобієзнавчий дискурс М. Лютера – засновника реформаторського руху – спрямовано на відродження християнської віри апостольських часів та подолання негативних явищ в межах католицької церкви, які викликали масові фобії (наприклад, інквізиція). Та діяльність діячів реформації

стала причиною не менших фобій, ніж ті, проти яких вони виступали.

В межах філософії Нового часу проблема страху вирішується в контексті певної методологічної настанови – раціоналістичної, сенсуалістичної чи просвітницької. Раціоналістична настанова виходить з необхідності керувати пристрастями та всіма почуттями з боку розуму. Сенсуалістична на противагу пристрастям та егоїзму висуває «моральне почуття» як певну моральну інтуїцію, що забезпечує людину від зла як основи фобій. Спільним наразі є спроба знайти універсальний метод пізнання істини як гносеологічну основу антифобіальних практик. Це створює передумову поділу функцій культурних інтродукцій фобій між філософією та наукою Нового часу. На новий рівень розуміння феномену фобій філософію Нового часу виводить І. Кант. Він значно знижує рівень гносеологічного оптимізму філософії. Демонструючи межі людського розуму, філософ фактично покладає антифобіальні сподівання не тільки і не стільки на науку, скільки на віру. Таким чином, у культурі Нового часу роль культурних інтродукцій фобій виконують філософія, релігія та наука. При цьому змістом цих культурних інтродукцій є пошук переважно антифобіальних практик.

У ХІХ–ХХ ст. відбувається докорінна переорієнтація культурних практик, яку ми назвали вище «фобіальним поворотом» – поворотом від негативного або амбівалентного витлумачення фобій до переважно позитивного ствердження їхнього змісту. Наприклад, Гегель розглядає страх як почуття, що дає людині можливість усвідомити себе як особистість, яка існує на межі буття. Діалектичне розуміння фобій, як вважає Гегель, відкриває страх як початок мудрості, що дозволяє людині звільнитися від своєї смертності, обмеженості, а тоді вже звільнитися від самого страху за допомогою віри. Отже, для Гегеля страх – це позитивне почуття, яке підводить людину до пізнання Абсолюту [Див.: 1].

С. Кіркгор розглядає концепт фобії в контексті теми гріхопадіння. Фобія з його точки зору не є страхом чогось конкретного. Об'єктом страху є Ніщо. Такий страх Кіркгор вважає виявом свободи. Крім негативних фобій, які людина може подолати за допомогою віри, є ще страх як вияв любові до Бога. Цей страх Кіркгор позначає терміном «трепет». Та в культурних інтродукціях фобій Кіркгор розглядає страх не тільки з традиційної релігійної точки зору, але й в контексті можливих художніх культурних практик. Він називає страх «симпатичною антипатією» та «антипатичною симпатією», розкриваючи приналежність, спокусливість страху для реципієнта [Див.: 3, с. 144]. А. Шопенгауер вважає, що фобії є виявом волі до життя як виразу субстанційної сили буття. Антифобіальний ефект Шопенгауер приписує мистецтву, яке повинно дарувати людині мир та спокій. В межах потестарого витлумачення волі розглядає тему страху Ф. Ніцше. Він пропонує парадоксальні практики ризикового життя, що поєднують страх та його подолання, а також кидає виклик всім традиційним цінностям, зокрема виступає проти страху Божого. Для нього останнє почуття є свідомством паралічу волі, тобто суто негативним явищем. Таким чином, у філософії ХІХ ст. здійснюється

вихід на новий рівень фобієзнавчого дискурсу. У той же час представники ірраціоналістичної гілки намагаються повернути філософії її роль культурної інтродукції фобій, яку філософія відігравала в античності.

Що ж до філософії ХХ ст., то її представники шукають джерела фобій у певних соціальних обставинах (неомарксизм, неофрейдизм), в глибинах людської свідомості (феноменологія, екзистенціалізм) та на рівні підсвідомого (психоаналіз). Також у ХХ ст. радикальні засоби «остаточного» подолання страхів пропонують різноманітні тоталітарні утопії. Втління цих «проектів» призводить до протилежного результату по відношенню до того, що очікувалося – поглиблення страху до рівня всезагального жаху. Також зазнає кризи сцієнтистський антифобіальний проект. І саме у ХХ ст. антифобіальну культурну ініціативу перебирає на себе мистецтво, а особливо дитяча, юнацька література та кінематограф, що виступає в якості засобу візуалізації та інтерпретації «культових творів» цієї літератури. Могутнім антифобіальним потенціалом ми пояснюємо надзвичайну популярність відповідних культурних дискурсів як у дітей, так і у дорослих. Ми вважаємо, що у ХХ–ХХІ ст. вищезазначена література та існуючий на її основі кінематограф постають у ролі культурних інтродукцій фобій. Саме на цьому культурному ґрунті відбувається розвиток філософсько-антропологічних ідей та антифобіальних культурних практик.

Таким чином, поняття «культурних інтродукцій фобій» дозволяє здійснити рефлексію щодо *філософського дискурсу*, предметом якого є різноманітні фобії та засоби їхнього протистояння. Відповідна рефлексія має специфічний «міжпредметний» характер, вона здійснюється на межі філософії та інших форм культури і в межах останніх. В наш час криза філософського дискурсу фобій є кризою академічної, категоріально перенасиченої філософії, а не філософування як такого. Подолання цієї кризи частково є можливим через розкриття філософської складової культурних інтродукцій фобій, зокрема на матеріалі дискурсу дитячої, юнацької літератури.

Список використаних джерел

1. Барінов Д. Н. Эволюция представлений о страхе и тревоге в истории философии / Д. Н. Барінов // Философия и культура. – 2011. – №3. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.smolsoc.ru/index.php/home/images/referat/a1901.pdf>
2. Кристева Ю. Силы ужаса [Текст]: эссе об отвращении / Юлия Кристева. – Х.: Ф–Пресс; ХЦГИ; СПб.: Алетейя, 2003. – 256 с.
3. Кьеркегор С. Страх и трепет / С. Кьеркегор. – М.: Республика, 1993. – 383 с.
4. Пустовойт Ю. В. Феномен страха в античной культуре и патристике: этико-философский анализ: автореф. дис. ... канд. филос. наук: спец. 09.00.05 «Этика» / Ю. В. Пустовойт. – Тула, 2007. – 22 с.
5. Чеснокова Л. В. Концепт метафизического страха (Angst) в немецкой философии / Л. В. Чеснокова // Молодой ученый. – 2012. – №8. – С.160–165. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.moluch.ru/archive/43/5248/>
6. Чистяков Георгий, свящ. Страх Божий. Что это значит? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.dubus.by/modules/myarticles/article_storyid_868.html
7. Svendsen L. A Philosophy of Fear / L. Svendsen. – Reaktion Books, 2008. – 155 p.

References

1. Barinov D. N. Jevoljucija predstavljenij o straha i trevoге v istorii filosofii / D. N. Barinov // Filosofija i kul'tura. – 2011. – №3.

[Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.smolsoc.ru/index.php/home/images/referat/a1901.pdf>

2. Kristeva Ju. Sily uzhasa [Tekst]: jesse ob otrashhenii / Julija Kristeva. – H.: F–Press; HCGI; SPb.: Aletejja, 2003. – 256 s.

3. K'erkigor S. Strah i trepet / S. K'erkigor. – M.: Respublika, 1993. – 383 s.

4. Pustovojt Ju. V. Fenomen straha v antichnoj kul'ture i patristike: jetiko–filosofskij analiz: avtoref. dis. ... kand. filoz. nauk: spec. 09.00.05 «Jetika» / Ju. V. Pustovojt. – Tula, 2007. – 22 s.

5. Chesnokova L. V. Koncept metafizicheskogo straha (Angst) v nemeckoj filosofii / L. V. Chesnokova // Molodoy uchenyj. – 2012. – №8. – S.160–165. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.moluch.ru/archive/43/5248/>

6. Chistjakov Georgij, svjashh. Strah Bozhij. Chto jeto znachit? [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.dubus.by/modules/myarticles/article_storyid_868.html

7. Svendsen L. A Philosophy of Fear / L. Svendsen. – Reaktion Books, 2008. – 155 p.

Bohun K. M., post-graduate student of Chernihiv T. Shevchenko national Pedagogical University (Ukraine, Chernihiv), kseniabohun@gmail.com

To the problem of cultural introductions of phobias in the context of European culture

The article is about a relevant problem of the philosophical anthropology and the philosophy of culture. It is the philosophical–anthropological analysis of phobias. For the first time in the philosophical discourse is introduced the notion of «cultural introductions of phobias» to define the complex process of interactions of the cultural and philosophical practices in phobiology. This process combines the mechanisms of: 1) adaptation of the general cultural and philosophical experience of humanity to the perception level of a child or a mass recipient; 2) mutual enrichment of the phobiological experience of different cultural spheres, such as philosophy and religion, philosophy and everyday practices, philosophy and art, especially the contemporary literature and cinema. Author also propose the concept of «anti-phobial practices» to define the essence of various cultural discourses centering of the opposition of fear and horror.

The results of the study make the methodological foundation for the in–depth philosophical research of phobiological problems on the material of concrete cultural practices.

Keywords: cultural introduction of phobias, anti-phobial practices, phobial discourse, phobia turn, fear, horror.

* * *

УДК 101.1:316

Сардаров Э. М.,
диссертант отдела «Современные мировые философские течения», Институт философии Национальной Академии Наук Азербайджана (Азербайджан, Баку), matlabm@yandex.com

СОЦИАЛЬНО–ФИЛОСОФСКОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНО–ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ЖУРНАЛИСТИКИ

Речь идет о социально–философском осмыслении проблем гуманизации общественной жизни, гуманного отношения к человеку и окружающей его среде в процессе глобализации, роли журналистики в гуманизации институтов политического управления.

Подчеркивается, что социально–философский анализ роли и возможностей специализированной социально–экологической журналистики позволит усовершенствовать теоретическую и практическую основу для более эффективного и социально ориентированного функционирования политических институтов страны.

Ключевые слова: гуманизация, наука, социально–экологическая журналистика, экологическая политика, политические институты.

(стаття друкується мовою оригіналу)

Развитие цивилизации, стремление стран к обеспечению своих народов ресурсами и новыми технологиями требуют создания максимально свободных и благоприятных социальных условий для развития личности, ее участия в общественно–политической